

μέ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῆς οἰκοδομημάτων, τὴν ἐκ γρανίτου προκυμαίαν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ πλατεῖα αὐτῆς λιθόστρωτα, ἀενάως καθαρὰ καὶ ἀμυδρόστρωτα ὡς ἐν ἡμέρᾳ τελετῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων οἰκῶν, πάντων κοσμουμένων διὰ μαρμαρίνων ἐξωστῶν, ὡς παλάτια ἐνεστικά, ὑψοῦται τὸ ἑλληνικὸν ἀέτωμα καὶ ἡ κορινθιακῆς τάξεως κιονοστοιχία τοῦ Ρομμαντζοφίου Μουσείου (1), τ' ἀκάνθια φύλλα τοῦ ὁποίου περικλείουσι στρατὸν ὄλον περιστερῶν, πτηνῶν τὰ μέγιστα σεβομένων ὑπὸ τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τῆς εἰς τὸ παλάτιον τῆς γερουσίας ἀποπερατουμένης ὁδοῦ, ἴδρυται ἡ λαμπρὰ κατοικία τῆς κομῆσης τοῦ Λαβάλ, ἀριστοῦργημα μικρὸν τῆς νεωτέρας ἀρχιτεκτονικῆς, ἥτις ὑπῆρξε ἐπὶ μακρὸν χρόνον μία τῶν μᾶλλον φιλοξένων τῆς Πετροπόλεως οἰκιῶν, τόπου ἐν ᾧ ἡ φιλοξενία εἶναι τόσον κοινή.

Ἀλλὰ τὸ ἀτμόπλοισιν ἔσται, ἀπέναντι μιᾶς τῶν πολυαριθμῶν τῆς προκυμαίας ἀποθαφρῶν. Ἀποθῶμεν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, καὶ ἀκολουθήσωμεν αὐτὸ μέχρι τῆς πλατείας τῆς Γερουσίας. Ἰδοὺ εἴμεθα ἀπέναντι τοῦ ὑπερτάτου τούτου Δικαστικοῦ σώματος τῆς Ῥωσσίας, ὕπερ σχεδὸν εἶναι καὶ τὸ πρῶτον μετὰ τὸ Συμβούλιον τῆς Αὐτοκρατορίας Πολιτικὸν Σῶμα. Ἡ Γερούσια συνέστη, ἐν ἔτει 1711, ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου τοῦ τσαυτα συστήσαντος πράγματα. Τὸ Παλάτιον τῆς Γερουσίας οὐδόλως ἀπάδει, κατὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του, πρὸς τὴν ὑψηλὴν καὶ σοβαρὰν αὐτοῦ ἐντολήν. Πλαγίως αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ἐκτείνεται τὸ Παλάτιον τῆς Συνόδου. Αἱ δύο αὗται οἰκοδομαὶ, ἐνούμεναι διὰ τόξου τολμηρῶς καμπυλουμένου, σχηματίζουσι μίαν τῶν πλευρῶν τῆς πλατείας, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ὁ χαλκοῦς ἀνδριὰς Πέτρου τοῦ Μεγάλου, μνημεῖον κολοσσαῖον ἀφιερωθὲν παρὰ τῆς μεγάλης γυναικὸς εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρός.—*Περὶ τῷ πρώτῳ Αἰκατερίνα δευτέρῳ Pietro Primo Catherina Secunda M. D. C. LXXII*, ὡς κεχάρακται, ἐπὶ τοῦ ἐκ γρανίτου ὄγκου ὅστις ἐπέχει τὸπον σηλοβάτου, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἴσταται ἐν πλήρει τετραγώνῳ ὁ ἵππος τοῦ ἥρωος, καταπατῶν, ἐν τῇ ἀερίᾳ αὐτοῦ πορείᾳ, ὑπερμέγεθες ἔρπετόν, τὸ ὁποῖον συστρέφεται ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐπιψαύει διὰ τῶν σπονδύλων του τὴν κυματῶσαν τοῦ κέλῃτος οὐράν· εὐφυὲς τέχνασμα, δι' οὗ ὁ τεχνίτης ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἀπαρτιζόντος τὸ μνημεῖον χαλκοῦ κατὰ γράμμα κρεμαμένου εἰς τὸ κενόν. Ὁ αὐτοκράτωρ προσπατνίζει τὸν Νέβαν, ἐκτείνων πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὴν δεξιάν αὐτοῦ χεῖρα, εἰς τρόπον ὥστε, καθὼς εἶπεν ὁ Κ. Μαΐστρος « δὲν γνωρίζει τις ἂν προστατεύῃ

ἡ ἀπειλῇ ». Γρηγορεῖ φρουρὸς αὐτὸς ἄγρυπνος, ἐπὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ πόλεως του, τὴν ὁποίαν δύναται ἀπαξάσασθαι ὑπὸ τὸ βλέμμα του νὰ συμπεριλάβῃ.

Λέγεις εἶναι ζῶν ὁ ψυχρὸς ἐκεῖνος τοῦ χαλκοῦ ὄγκος· ἐξ ἡμισείας κατὰ τὸν ῥωσικὸν τρόπον, καὶ ἐξ ἡμισείας κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἐνεδεδυμένος, ὁ αὐτοκράτωρ μόλις δύναται νὰ συγκρατῇ τὸν ἵππον του, ἡ ὀρμητικὴ καὶ ζωηρὰ στάσις τοῦ ὁποίου καὶ αἱ ἐπὶ τῆς λιθίνης αὐτῶν βάσεις τρέμουσαι ἰγνύου φαίνονται θέλουσαι νὰ ἐκφράσωσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποφθέγματος τοῦ ῥωσικοῦ καίσαρος,

Vires acquirit eundo !

Πρέπει νὰ ἐκλέξῃ τις ὥραϊαν θερμὴν ἐσπέραν, ὅτε ὁ δῶν ἥλιος, αἰέποτε αἰγλήεις κατὰ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα πλάτη, πυρπολεῖ τὸν ὀρίζοντα διὰ τῶν σπινθηροδόλων αὐτοῦ κυμάτων, ὅτε φλόγας ἀντὶ ὑδάτων φαίνεται κυλίων ὁ ποταμὸς, ὅπως θαυμάσῃ τὸν ἀνδριάντα τοῦτον, τὸν κατατέμνοντα εἰς γιγαντικῶδες σκιαγράφημα (silhouette) τὰς εὐτόλμους αὐτοῦ γραμμὰς ἐπὶ τοῦ πυρώδους δαπέδου τοῦ οὐρανοῦ.

Ἀλλ' ἂν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ῥίψῃ τις τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς σιωπηλῆς ἐκεῖνης πλατείας, τῆς ὁποίας ἄρχει, οὕτως εἰπεῖν, ἀκουσίως θέλει μελαγχολήσῃ, συλλογισθεὶς ὅτι ἐκεῖ, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὑπὸ τὸ βλέμμα του, τὸ μέγα ἔργον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἐκινδύνευσε ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐξαφανισθῇ (ἀκολουθεῖ).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΔΟΜΝΑΝΔΟΣ.

Κυριακὸς ὁ Δομνάνδος ἀπέθανεν ἐν Πάρισίῳ τὴν 22 Ἀπριλίῳ 1852 αἰφνιδίον θάνατον, ἄγων πιθανῶς τὸ ἐξηκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του (1). Ἡ εἰδησις τοῦ θανάτου του ἐνέπληξε θλίψεως τοὺς ἀπείρους ἐν Ἑλλάδι φίλους του καὶ ἐγέννησε τοὺς ὀδυνηροὺς ἐκείνους πόθους, τοὺς ὁποίους προξενεῖ ἡ ἄωρος μετανάστευσις εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τῶν ἀγαθῶν καὶ σπανίων ἀνδρῶν.

Ὁ πατὴρ του κατήγετο ἐξ Ἀσιανῆς τινος πόλεως καὶ μετῆρχετο εὐτυχῶς τὸν τραπεζίτην ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἰποκύφας εἰς διωγμοὺς, συνεκεφαλαίωσε μέρος τῆς περιουσίας του καὶ παραλαβὼν τὴν πολυμελῆ του οἰκογένειαν κατέφυγεν εἰς Αὐστρίαν. Ὁ μακαρίτης Κυριακὸς Δομνάνδος ἐγεννήθη ἐν Βιέννῃ καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ σχο-

(1) Δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ συστηθεῖσα ὑπὸ τοῦ σφραγιδοφύλακος Ρομμαντζοφ, πρὸς χρῆσιν ἰδίως τῆς νεολαίας. Τὸ κατάστημα τοῦτο εἶναι αὐτοκρατορικόν.

(1) Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀξιολόγου τούτου Ἑλλήνος ἀνέφερεν ἄλλοτε ἡ *Εὐτέρπη* ἐγκαίρως. Λυπούμεθα δὲ ὅτι δὲν σώζεται εἰκὼν τις τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἵνα τὴν δημοσιεύσωμεν σὺν τῇ παρουσίᾳ ἐμβριθῇ καὶ γλαφυρᾷ βιογραφίᾳ του.

λαία τῆς πόλεως ταύτης, διαπρέπων ἐπὶ εὐφυίᾳ καὶ ἐπὶ προώρῳ ἀντιλήψει μεταξὺ τῶν συμμαχτηῶν του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δύο κυρίως ἐλευθέρια στάδια ἠνοίγοντο εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας, ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἐμπόριον. Προορισθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς του εἰς τὸ τελευταῖον, ἀπῆλθεν ἐκὼν ἄκων εἰς Βουκουρέστιον, ὡς γραφεὺς εἰς τὸ ἐμπορικὸν γραφεῖον μεγαλεμπόρου τινὸς Νικολοπούλου, ὁ ὁποῖος, ἐννοήσας τὴν ἀξίαν τοῦ εἰκοσαετοῦς νεανίου, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν διεύθυνσιν ὁλοκλήρου τοῦ γραφείου του. Τὸ γραφεῖον τοῦτο συνεκέντρωσε τὰς πλείστας ἀμφισβήτητους τῶν ἐμπόρων ὑποθέσεις, κατέστη τὸ κοινὸν δικητεῖριον τῶν ἐμπορικῶν διενέξεων, διότι ὁ διεθυντὴς αὐτοῦ ἀγγίλους, φιλοδίκαιος καὶ συμβιβαστικὸς, διέλυε τὰς δίκας εὐκόλως δι' ἀποφάσεων εὐφραδῶς καὶ εὐκρινῶς συντεταγμένων.

Ὁ γενικὸς τῆς Ρωσσίας πρόξενος γενόμενος πρεσβυγος, ἐθήρυσεν αὐτοῦ τὴν γνωριμίαν, τὸν ἐγνώρισε, τὸν ἐξετίμησε καὶ τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Γ. προξενείου, συστήσας αὐτὸν εἰς τὴν κυβέρνησιν του ὡς ἱκανὸν καὶ χρήσιμον ἄνδρα. Ἀπὸ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ 1829 διετέλεσεν ὁ κυριώτερος τοῦ Γ. προξενείου μαχλὸς, καὶ πολλάκις ἔλαβε διαφόρους λειτουργίας καὶ ἀποστολάς ἐκτὸς τῶν παραδουναβίων ἐπαρχιῶν.

Ὁ τόπος οὗτος ἐπὶ δύο αἰῶνας χρησιμεύων ὡς στάδιον τῶν ἀλληλομαχιῶν τριῶν μεγάλων ἐπικρατειῶν, τῆς Ρωσσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας, τότε μάλιστα κατεθροονήθη ἀπὸ δύο πολέμων, μεγάλους καὶ καταστρεπτικούς. Ἡ Ρωσσία κατ' ἐκείνας τὰς περιστάσεις ποτὲ μὲν λόγῳ εἰσβολῆς καὶ κατακτήσεως κατεῖχε τὰς ἐπαρχίας ταύτας, ποτὲ δὲ ὡς γείτων ἰσχυρὰ ἢ ὡς προστατρία Δύναμις, ἐπενήργει ἰσχυρῶς ἐπ' αὐτάς, καὶ ἐκυθέρνα, διώκει ἢ ἐνεφιλοχῶρει εἰς ὅλας τὰς ὁποσὺν σπουδαίας ὑποθέσεις.

Ἐκ τοιούτων συμβεβηκότων εἶναι εὐκόλον νὰ κατανόησιν τις ποία ἦτον ἡ ἐπιρροή τοῦ Ρωστικοῦ προξενείου καὶ ποία ἡ ἐπενέργεια τοῦ γραμματέως του, ὅστις, διὰ τῆς εὐφυΐας του καὶ τῆς βαθείας τῶν τοπικῶν πραγμάτων γνώσεως, κατέστη ἰσχυρὸς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, καὶ χρήσιμος εἰς τὴν σπασίαν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου.

Ἡ ἰσχὺς του ἐστράφη πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῆς φιλικῆς ἐταιρείας, τῆς ὁποίας ἦτον εἷς τῶν τεσσάρων ἢ πέντε πρώτων μυστῶν καὶ προταθλητῶν. Εὐρεθεὶς κατὰ τύχην ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ προξενείου μετὰ τοῦ μακκρίτου Γ. Λεβέντη, συνεκινῶναι καθ' ἡμέραν τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς φόβους του, καὶ ἀμφοτέρωι ἐδέσμευον νέους προσηλύτους μὲ τοὺς ἀπορρήτους τῆς ἱερᾶς συνωμοσίας δεσμούς. Κατὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς ἐπαναστάσεως δὲν κατήλθεν εὐθὺς εἰς Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτῆς καὶ παρεμβύθησεν ἀπείρους συμφορὰς, ἀπείρους θλίψεις ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐγέννησεν ἡ ἀνύψωσις

Ἑλληνικῆς σημαίας εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους.

Αἱ περιπλοκαὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ ἡ κουφότης τῶν διεπόντων τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ 1828 ἐπέφερον τὴν δικηρῶσιν τοῦ τελευταίου Ρωστικοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον τῆς ἱερᾶς συμμαχίας αἱ ἐπενέργειαι εἶχον πολὺν χρόνον ἐπιβραδύνει. Ὅλ' οἱ σύγχρονοι ἐνθυμοῦνται ὅτι ἡ πρώτη ἐκστρατεία, καὶ τοι ἐνδοξος, δὲν ἦτον ἀποτελεσματικὴ ὅτι ἡ Ευρώπη εἶδε διαψευδομένης τὰς ἐλπίδας ἢ τὰς ὀρῶδίας τῆς περὶ ἀμέσου ἀποπερατώσεως τοῦ πολέμου, διὰ συμπλοκῆς βαγδαίας ἢ διὰ τολμηρᾶς εἰσβολῆς εἰς τὸ κέντρον τῆς Τουρκικῆς ἐπικρατείας. Τὶ κυρίως ἐπέφερε τὴν βραδυπορείαν καὶ τὸ ἀτελεσφόρητον, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, στρατοῦ τρομεροῦ καὶ ἐνθουσιώδους; Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ περιγράψωμεν ὅλα τὰ αἷτια· ἀλλ' ἐν τῶν αἰτίων ἦτο βεβαίως ἡ ἀταξία περὶ τὴν εὔρεσιν, ταμίευσιν καὶ προπαρκασκευὴν τῶν ἐφοδίων τοῦ πολέμου. Ἡ προσωρινὴ αὕτη ἀποτυχία ἐγέννησε, κατὰ τὸ σῆμα, τὰς ἀμοιβαίας κατηγορίας καὶ ἀντεγκλήσεις μεταξὺ τῶν ἐπιτεταγμένων τὸ ἔργον ἀρχῶν. Ὁ στρατάρχης Διεβιτς ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος καὶ ἀποπερατώσας εὐτυχῶς τὸν πόλεμον ἐκατηγόρησε πολλοὺς τῶν Ρώσων ὑπαλλήλων, μεταξὺ αὐτῶν πρέσβυν τινὰ σήμερον ἐπισημώτατον, τὸν Κ. Λέλην, διατελέσαντα ἐν Ἀθήναις παρὰ τῇ Ρωσικῇ πρεσβείᾳ, καὶ τὸν Κ. Δορνάνδον. Αὐτὸς, πλήρης ἀγανακτήσεως διὰ τὴν κατηγορίαν ταύτην, μετέβη εὐθὺς εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐζήτησεν ἐπιμόνας νὰ δικασθῇ ἢ νὰ τύχῃ τῆς παραιτήσεώς του. Ἐπὶ ἑξ' μηνᾶς ἔθεσεν ἀδιακόπως τὸ δίλημμα τοῦτο· ἀλλ' ὁ Κ. Ροδοφοινίκης εἰς τοῦ ὁποίου τὸν κλάδον ἀνήγετο, δυσμενῶς πρὸς τὸν Δορνάνδον φερόμενος, ἤρνειτο πᾶσαν ἀπάντησιν. Τότε αὐτὸς παραιτήθεις, ὁρμαῖος ἀπῆλθεν εἰς Πάρισι.

Ἐνταῦθα ἐτελείωσεν ἡ πρώτη ἐποχὴ τοῦ βίου του, ἡ πλέον εὐδαίμων καὶ ἡ πλέον δραστηρία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξ ἀγνώστου γραμματέως ἐμπόρου, ἔγινε πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Ρωστικοῦ προξενείου, διαυεῖνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν εἶναι ἐπιφανὴς, ἀλλ' εἰς χεῖρας τοῦ εὐφυοῦς τούτου ἀνδρὸς κατέστη λαμπροτάτη καὶ παντοδύναμος, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἑξεις τὰς παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσας, ὅπου αἱ ἐπιφανεστεραὶ λειτουργίαι ἐκφυλίζονται, εἰς χεῖρας ἀνικάνους περιερχόμεναι.

Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του, ἀπνητῆσάμεν λογιστικὰς τινὰς καταστάσεις, κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐμφανιούσας τὸ ποσὸν τῆς περιουσίας του. Αἱ καταστάσεις αὗται εἶναι πολύτιμοι εἰς τὸν βιογράφον, διότι ἡ ἰδιωτικὴ συνείδησις καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ ἀπεικονίζονται πολλάκις ἐντὸς αὐτῶν, ὡς ἐπὶ θερμομέτρου τῆς ἀτμοσφαιρᾶς αἱ ποικιλίαι καὶ αἱ μεταβολαί. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνεχώρησεν ἀπὸ Βουκουρέστιον καὶ ἀπεχαιρέτησε τὴν Ρωσικὴν ὑπηρεσίαν, ἐκέκτητο ἐξαισιχίλια καὶ ἐπτακόσια

χρυσῶν Αὐστριακῶν κατὰ τὴν ἰδιόγραφον σημείω-
σιν τοῦ φιλογενοῦς καὶ ἀγαθοῦ Βαρόνου Σακελλα-
ρίου, ὅστις τραπεζίτης ὢν τοῦ Κ. Δομνάνδου,
κατὰ παραγγελίαν του μετεβίβασε τὸ ποσὸν τοῦτο
εἰς τὸν ἐν Παρισίοις τραπεζίτην Κ. Rougemont.
Εἰς διάστημα δεκατριετοῦ ὑπηρεσίας ἰσχυρᾶς καὶ
πολυπράγμονος ἐντὸς τῶν δύο ἡγεμονιῶν, δὲν ἀ-
πεταμίευσεν παρὰ τὸ μικρὸν τοῦτο ποσόν, τὸ ὅποιον
ἠδύνατο γὰρ ἦναι εὐτελες ἀντίτιμον δωροδοκίας
διὰ μίαν μόνον ὑπόθεσιν, ἐὰν ὁ Δομνάνδος ὑπέ-
κυπτεν εἰς τοὺς δελεασμοὺς αὐτοῦ τοῦ ἐπαράτου
δαίμονος, τοῦ ὑπὸ τὴν θελκτικὴν μορφήν Αὐστρια-
κῶν Δαρεικῶν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ἐπιφοι-
τήσαντος.

Παρ' ἀνδρῶν ἀξιοπίστων καὶ ἀδιαφόρων πρὸς
τὸν Δομνάνδον μαθόντες ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς περι-
στατικόν. Ὁ Πρίγγιψ Γρ. Γκίκας ἡγεμονεύων τῆς
Δακίας ἐκκηγορήθη εἰς τὰς Ρωσικὰς ἀρχάς ἵπα-
ρὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων ὅτι ἐσφετερίσθη χρή-
ματα καὶ ἐδωροδοκίη. Ὁ Γ. πρόξενος, ἡ, ὡς νο-
μίζομεν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ρωσ-
σίας διαβάνων ἐκ Βουκουρεστίου διστάχθη νὰ ἐ-
ξετάσῃ αὐστηρῶς περὶ τοῦ πράγματος. Αὐτὸς ἀ-
πευθυνθεὶς εἰς τὸν Δομνάνδον ἐπληροφόρηθη παρ'
αὐτοῦ ὅτι ἡ κατηγορία ἦτο ψευδεστάτη, καὶ εἰς
τὴν κατάψευσιν τῆς διαβολῆς μετεχειρίσθη τὴν
συνήθη του εὐφράδειαν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας
ζηλὸν του. Ὁ ἡγεμὼν Γκίκας προσκαλῶν ἐπίτη-
δες τὸν νύχαιρὸν περιπαθῶς εἰς τὸ τέλος δὲ
τῆς ἐπισκέψεώς του, σφίγγων τὴν δεξιάν του πα-
ρεισῆξεν εἰς τὸν λικανὸν του, δακτύλιον τὸ ὅποιον
ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐξήτησεν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ
ἠγόρασεν ἐπὶ τρισχιλίοις χρυσοῖς Αὐστριακοῖς,
δηλ. ἐπὶ τιμῇματι ἴσῳ μὲ τὸ ἥμισυ τῆς περιου-
σίας τοῦ Δομνάνδου. Αὐτὸς ἠδύνατο ἴσως σοφίζό-
μενος ὅπως μὲ τὴν συνείδησίν του νὰ δεχθῇ
τὸ ὄδρον ἄσχετον φαινόμενον πρὸς τὴν ἐκπλή-
ρωσιν τῶν χρεῶν του καὶ προσφερόμενον ὡς δει-
γμα ἡγεμονικῆς φιλίας, ἀλλ' ἠρνήθη καὶ ἀπέ-
κρουσεν εὐμενῶς τὸ φιλοδώρημα. Ἀπετροπιάζοντο
ἀληθῶς, τὴν δωροδοκίαν εἴτε φανεράν, εἴτε
κρυπτομένην, καὶ τοῦτο ἐντὸς περιέχοντος κοι-
νωνικοῦ μεμολυσμένου ἀπὸ τὸ ἀδίκημα τοῦτο·
ἀλλ' ἡ ψυχικὴ ἰσχὺς τοῦ ἀληθῶς ἐναρέτου συνί-
σταται μάλιστα εἰς τὸ ν' ἀντίσταται κατὰ τῆς
ἐπικρατούσης ἐν τῇ κοινωνίᾳ κακίας, νὰ μὴν ἀ-
μόλυντος καὶ ὑγιεῖς μεταξὺ τῆς γενικῆς ἐπιδη-
μίας, καὶ νὰ σωφρονῇ μεταξὺ τῶν φιληθόνων γοη-
τειῶν τῆς Σιδάριος ἢ τῆς Καπύης.

Πολλάκις ἐθέσαμεν καθ' ἑαυτοὺς τὰ ἐξῆς ζητή-
ματα. Πῶς ὁ Δομνάνδος ἀπὸ τὸ γενικὸν προξέ-
νειον τῆς Ρωσσίας εἰσπηδήσεν εἰς τὴν μελέτην
τῆς ἱστορίας τῆς φύσεως, ἅμα φθάσας εἰς Πα-
ρισίους; Ὑπάρχουσι κλίσεις τινὲς ἀκαταμάχητοι
αἱ ὁποῖαι πρὸς καιρὸν μὲν παρεκτρέπονται ἀπὸ τυ-
χαία τινὰ περιστατικὰ, ἀλλὰ δὲν δαμάζονται οὐτ'
ἐξαλείφονται ὀλοτελῶς. Τοιαύτη ἦτον ἡ πρὸς τὰς
φυσικὰς ἐπιστήμας τοῦ Δομνάνδου κλήσις, ὥστε, ὡς

ὁ ἴδιος πολλάκις ὁμολόγησεν, ἐν μέσῳ τῶν ἐργα-
σιῶν του καὶ τῶν πολιτικῶν του φροντίδων, ἡ θέα
ἄνθους ἢ φυτοῦ ὅπως οὖν ἀσυνειθίστου, ἡ συνάν-
τησις ζώου ἢ ἀνόμελός τις τῆς γῆς διαμόρφωσις
τῶ ἐπρωξένων βαθείας σκέψεις καὶ ἐξύπνων ὅλας
τὰς ἐνθυμήσεις τῶν στοιχειωδῶν σπουδῶν τῆς φυ-
σικῆς ἱστορίας, τὰς ὁποίας ἀλληλοῦχθη διὰ μελέ-
της συγγραμμάτων καὶ διὰ τῆς εἰς τὰ μουσεῖα ἐ-
πιφοιτήσεως. Διὰ ταῦτα ἅμα ἀφιχθεὶς εἰς Παρί-
σια, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἄλλην μέριμναν βιωτικὴν ἐ-
δόθη εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐνδόξων τῆς ἐπιστήμης
ταύτης καθηγητῶν τοῦ Cuvier, τοῦ Geoffroi Saint
Hilaire κλ.

Ποίαν αἰφνιδίαν μεταβολὴν ὑπέστη ὁ βίος τοῦ
Δομνάνδου! Δὲν εἶναι δυσεξήγητον πῶς ὁ ἄθρο-
διαίτος οὗτος κάτοικος τοῦ Βουκουρεστίου καὶ
τῶν ἱασιῶν μετεποίησεν αἴφνης ὅλας τὰς ἐξεις του
καὶ αὐτεσχεδιάσθη φοιτητῆς τῆς Σορβόνης, τοῦ Γαλ-
λικοῦ σχολείου ἢ τοῦ βοτανικοῦ κήπου, ἢ ἀκόλου-
θος ἀκάματος τῶν γαιωλογικῶν καὶ τῶν βοτανι-
κῶν διεκδρομῶν; Τὰς ἀτρύτους αὐτοῦ ἐργασίας
ἐνίσχυεν ἐνταυτῇ καὶ διεποίκιλλεν ἡ συζωία μετὰ
τῶν ἐνδόξων ἐπιστημόνων, τῶν ὁποίων κατέκτησε
τὴν εὐνοίαν διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς του πρὸς τὴν ἐ-
πιστήμην καὶ διὰ τῆς ἀπαρμηίλλου ἐκείνης στω-
μιλίας καὶ τῆς βαθυτάτης γνώσεως ὅλων τῶν συν η-
θειῶν τῆς ἀνωτάτης συναναστροφῆς, ἀπὸ τὰς ὁ-
ποίας εἶναι ἀχώριστος ἡ ἐν Παρισίοις ἀριστοκρα-
τία τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Τέσσαρα ἔτη διήλθον εὐδαίμονα καὶ νεανικά μετὰ
τὰ ὅποια ἀπεφάσις νὰ μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ
σκοπῷ (ὡς προκύπτει ἐκ διαφορῶν ἐγγράφων καὶ
σημειώσεων) νὰ ἐξετάσῃ γαιωλογικῶς τὴν Ἑλλάδα
καὶ ὕστερον νὰ κατασταλῇ μόνιμῶς ἐν αὐτῇ. Τῷ
ὄντι κατὰ τὸ 1834 κατήλθεν εἰς Ἑλλάδα, καὶ
μετὰ μικρὰς περιουσίας ἐπιστημονικὰς κατόκη-
σεν ἐν Ἀθήναις, καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ πανε-
πιστημίου σύστασιν διωρίσθη καθηγητῆς τῆς φυ-
σικῆς ἱστορίας. Ὅσοι τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων
ἐτόλμησαν ν' ἀναλάβωσι διδασκαλίαν πανεπιστη-
μονικὴν καὶ νὰ δημιουργήσωσι παραδόσεις ἀκα-
δημαϊκὰς, αὐτοὶ δικαίως θεωροῦνται οἱ ἀληεῖς
τοῦ πανεπιστημίου καθιδρυταί. Ἐλπίζομεν ὅτι κα-
τὰ τοὺς νόμους τῆς προόδου, θέλουσιν ἀνυψώ-
σαι εἰς τὸ μέλλον ἄνδρες ἐξοχώτεροι ἐπὶ τῆς γῆς
ταύτης, ἥτις ἐτίμησεν ἄλλοτε πολυειδῶς τὴν ἀν-
θρωπότητα· ἀλλ' ὅσοι ἐτόλμησαν πρῶτοι ν' ἀνά-
ψωσι τὴν λαμπράδα τοῦ πανεπιστημίου φωτὸς, αὐ-
τοὶ ὅσον μικραὶ καὶ κόσμια. εἶναι αἱ ἀξιώσεις
τῶν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, δικαίωματι θάρρους καὶ
προτεραιότητος· ἀγνιποιοῦνται ἴσως δικαίως ὀλί-
γας γραμμὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ πο-
λιτισμοῦ.

Ἡ καθηγεσία του ἄφησε βαθείας ἐνθυμήσεις εἰς
τὸν ὅμιλον τῶν φοιτητῶν· ὅσοι ἐξ αὐτῶν μάλι-
στα ἐφοίτησαν εἰς ἄλλα πανεπιστήμια καὶ κα-
τηρίστησαν ἐπαγγελλόμενοι ἤδη τὸν ἱατρὸν ἢ

τὸν καθηγητὴν, μακρυτοῦσιν εὐγνωμόνως περὶ τῆς ἀξίης τῶν πολυτίμων τούτων ἀκροάσεων.

Ὁ μακαρίτης Δομνάνδος ζήσας πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, δὲν ἦτο κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ μὴ ὅλον τοῦτο ἡ ὀνοματολογία τῆς διδασκαλίας του ἦτον ὀρθὴ καὶ ἐπιτυχής. Μεταξὺ τῶν πραγμάτων του, σώζεται ὄγκος τετραδίων καλῶς γεγραμμένων περιεχόντων τὰς παραδόσεις του, συνάμα δὲ καὶ πλῆθος ἄπειρον σημειώσεων καὶ φυσιολογικῶν παρατηρήσεων. Ἡ διδασκαλία του ἦτον εὐληπτος καὶ εὐκρινὴς ἀπηλλαγμένη τῶν δύο ἄκρων κακιῶν τοῦ κόμπου καὶ τῆς ταπεινότητος, δύο σκοπέλων ἐπίσης φευκτέων ἀπὸ τὸν ὁμιλοῦντα δημοσίως ἢ τὸν γράφοντα.

Ὡς δὲ πρὸς τὸ τερπνόν, ἀφελές, ποικίλον εὐφυνὲς καὶ διδακτικὸν τῆς ὁμιλίας του, ὁ Δομνάνδος ἦτον ἀπαράμιλλος. Εἴτε διδάσκων εἴτε ἐν συναναστροφαῖς διαλεγόμενος ἐδέσμευε τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν του καὶ κατεκλήαινε τὰς ἀκοάς των. Ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἐβτραπέλου ἐκείνου καὶ κομψοῦ λόγου ποτὲ μὲν διηγούμενου ἱστορήματα περίεργα συλλεγόμενα ἀπὸ τὸν πολυπλαγκτον βίον του, ποτὲ δὲ ἐφαπτομένου εὐφυνῶς καὶ ἀκάκως τῶν ἐφημέρων ζητημάτων, ἢ διατρίβοντος περὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις καὶ περὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως τὰ ὁποῖα καθίστα κατὰληπτά καὶ οἰκεία εἰς τοὺς ἀκροαμένους, σώζεται διὰ παντὸς ἀνεξάλειπτος μεταξὺ τῶν φίλων του.

Ἐν τῇ Ἑλλάδι μένει εἰσέτι ἄγνωστος ἡ τέρψις καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν νυκτερινῶν συναναστροφῶν, ὅπου ἡ ἰδέα μὴ στενοχωρουμένη ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς δημοσιότητος ἀποκαλύπτεται ἀτμηέλης, διατεταμένη εἰς γοργοῦ διαλόγου τὰς ἐλευθέρους περὶόδους, ὅπου τῶν δύο φύλων ἡ συνδιατριβὴ ἀφαιρεῖ πᾶν ὅ,τι ἡ ἐμβριθεὶς ἔχει σχολαστικόν, μεταδίδει δὲ εἰς τὸν γυναικωνίτην σπουδαιότητα ἐμμουσον. Ἐν ταῖς τοιαύταις συναναστροφαῖς πολιτικὰ σχέδια ἔχνογραφοῦνται, σπουδαίων ἐφημερίδων διατρίβει σχεδιάζονται, συμπλέκονται τὰ στέμματα τῆς κριτικῆς καὶ ἡ ἀνίεσις αὐτῆς μάστιξ σχοινοπλοκεῖται. Τῆς ὀρχήσεως τὸ ποδοκρότημα καὶ ὁ μεταξὺ τῆς πίκας καὶ τοῦ καροῦ διαξιφισμὸς κατασιγάζουσι παρ' ἡμῖν τὸν λόγον ἐν γωνίᾳ που πληθόντων δωματίων καταφεύγοντα. Ἡ συναναστροφή εἰσέτι δὲν ἐγεννήθη ἡ συναναστροφή ἐν τούτοις εἶναι ἀναγκαῖον ὄργανον ἀναπτύξεως νοητικῆς, μέσον κοινωνικῆς συνδιαλλαγῆς, ἀμοιβαίας ἀνοχῆς συμφιλώσεως καὶ τέρψεως ἐραστήριον, καὶ ἀναγκαῖος θεσμὸς τῆς Πολιτείας τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἐλευθέρου συλλογισμοῦ. Τοῦ Δομνάνδου ἡ ἄπειρος πρὸς τὸ λέγειν κομψότης καὶ ἡ εὐκολία ὑπεδείκνυν ὁποῖων ἡδονῶν μένομεν ἄγευσι.

Ἀντιπροσωπεύσας μετὰ τοῦ Κ. Βούρου τὸ Πανεπιστήμιον εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον τῶν φυσικοῖστορικῶν, ἀνέγνωσεν ἀξιόλογον ὑπόμνημα περὶ τῆς γαιωλογικῆς καταστάσεως τῆς νήσου Θή-

ρας. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ νέου τῆς Ἑλλάδος Πανεπιστημίου ἔλαβον λαμπρὰν δεξίωσιν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ συλλόγου. Εἰς τῶν ἀποτελούντων μέρος αὐτοῦ εἶπε τῷ Δομνάνδῳ ὅτι βεβαίως ἐστάλη ὡς ὁ ἐπισημότερος καθηγητὴς τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος τοῦ πανεπιστημίου ἀπατάσθαι, ἀπεκρίθη κοσμίως, ἐστάλην διότι γνωρίζω τὰ ἰταλικά.

Τὸ νῆμα τῶν καθηγητικῶν ἐργασιῶν ἐκόπη ἀπὸ τὴν ἀνηλεῆ ἀτραπῶ τῆς πολιτικῆς· ἐδέχθη ἀγογγύτως τὸ δυστύχημα καὶ παρεδόθη ἔκτοτε εἰς τῆς δημοσιογραφίας τοὺς κόπους καὶ τὰς μερίμνας. Ἡ ἐφημερίς τοῦ *Courrier d'Athènes* παρ' αὐτοῦ δημιουργηθεῖσα καὶ ζήσασα ὁκτὼ ἔτη, θέλει μείνει ὡς ὑπόδειγμα μετρίας καὶ περισκευμένης ἀντιπολιτεύσεως.

Ἦκουσα πολλάκις ὅτι ἡ δημοσιογραφία βλάπτει τὴν Ἑλλάδα ἐξωτερικῶς ἀνακαλύπτουσα τὴν γύμνωσιν τῆς. Ἡ διαβεβαιώσις αὕτη ἔχει τι ἀληθές καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἐλευθέρη δημοσιογραφία ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῇ καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀκρατήριον ἀσυνειθιστον εἰς τὰς καθημερινὰς διαμάχας καὶ μὴ ἐννοοῦν τὴν ἔννοιαν τῶν πολυθορύβων συζητήσεών μας· ἀλλ' ἡ ἐφημεριδογραφία ζῇ ἐντὸς τῆς κοινωνίας, συμμετέχει τῶν ἀτελειῶν τῆς καὶ πάσχει τὰ αὐτὰ νοσήματα τὰ ὁποῖα νοσεῖ πᾶν ἀνθρώπινον κατασκευάσμα. Ἡ ἐλευθερία τῶν συζητήσεων ἔχει τὰς αὐτὰς ἀρετὰς καὶ τὰς αὐτὰς ἀτοπίας ἐν Παρισίοις, ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀναλόγως δὲ περισσοτέρας ἀτοπίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· ἀλλὰ τὸ δίλημμα τίθεται μεταξὺ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀργυρωνήτου εὐγλωττίας τῶν γειτωνικῶν ἐφημερίδων γαλλιστὶ γραφομένων, τῶν ὁποίων « ἡ βάρβιτος χορδὴ ἔρωτα μῦνον ἔχει ». Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην νοητικῶν πρὸς τὸν εὐνομούμενον κόσμον συνδέσμων· ἐφημερίς δὲ γαλλιστὶ γεγραμμένη μὲ τὴν μετριότητα καὶ μὲ τὸν εὐφραδῆ κάλαμον τοῦ Δομνάνδου ἐνισχυομένη δὲ ἀπὸ συνδρομῆν πολλῶν λογίων εἶναι ἀναγκαῖον μέσον συγκοινωνίας πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη.

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν τῇ Δημοσιογραφίᾳ, ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς συλλόγοις ἄφηνεν ἐνθυμήσεις ἀνεξάλειπτους. Ἐν δὲ τῇ βιομηχανικῇ ἐπιτροπῇ, τῆς ὁποίας πολὺν χρόνον προέδρυσεν καὶ ἐνίσχυσεν τὰς ἐργασίας, ὁ ἀξιότιμος Κ. Α. Ράλλης ἐγένεν ἐρμηνεὺς τῆς γενικῆς τῶν μελῶν θλίψεως.

Ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόφιλος Δομνάνδος κεκοιτιῶς, πενόμενος καὶ νοσῶν ἐγκατέλιπε τὸν ἐφημεριδογραφικὸν βίον καὶ ἐδέχθη τὸν εἰς Παρίσια διορισμὸν του ὡς Α. γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις ἑλληνικῆς πρεσβείας· ἀνεχώρησε δὲ πλήρως μελαγχολικῶν προαισθήσεων περὶ τῆς ἀνεπιστρέπτου ἀποδημίας του. Διέταξε λοιπὸν ὅλα του τὰ πράγματα, ἔγραψε διαθήκην ὑπὲρ τῆς πενομένης ἀδελφῆς του, ἐδωρήσατο τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἀπέπλευσε τῆς Ἑλλάδος. Αἱ προαισθήσεις του δυστυχῶς ἐπαλήθευσαν. Ἐν τῇ πόλει τῶν Παρισίων τὴν ὁποίαν ἐξόχως ἡ-

γάπα ὡς ἄλλην πατρίδα του, ὀλίγας ἡμέρας ἐ-
ζησεν ἀνωδύνους ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους. Ἡ φι-
λία παρεμύθησε καὶ κατεπράυνε πολλάκις τὰς
τηξυμελεῖς ἀσθενείας του, ἀλλ' αἰφνης ἀσθημα-
τικός πνιγμὸς κατέλαβεν αὐτὸν αἰφνιδίως καὶ τὸν
κατέστρεψε μεμονωμένον ἐν τῷ δωματίῳ του κατὰ
τὸ μεσονύκτιον.

Τοιοῦτος ἐν συνόψει ὁ βίος τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς

ὅστις ὡς πρῶτος μύστης τῆς φιλικῆς ἐταιρείας,
ὡς λειτουργὸς ξένης Κυβερνήσεως, ὡς καθηγητῆς
καὶ δημοσιογράφος ὠφέλησεν ἀείποτε τὴν πατρί-
δα, καὶ πανταχοῦ ὅπου διέτριψεν ἄφησεν ἐντί-
μους ἐνθυμήσεις καὶ φίλους διακαῶς πενθοῦντας
τὴν ἐκ τῆς γῆς ταύτης ἀποδημίαν του.

Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ.

Η Κ. ΛΕΒΡΟΥΝ

ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ.

Ἐβασίλειος Λουδοβίκος ὁ ΙΣΤ'. Τότε ἤκμαζεν ἡ
ζωγράφος Κ. Λεβρουν, ἥτις ἤρᾳτο περιπαθῶς τῆς
ἀρχαίας τέχνης. Παρίδοξος δὲ γυναικὴ, ἐδέχετο
εἰς τὸν οἶκόν της τὸ ἐκλεκτὸν τῆς παρισινῆς κοι-
νωρίας.

Ἡ περιήγησις τοῦ Ἀγαθήριδος, ὑπὸ Βαρβαλεμῆ
εἶχεν ἐκδοθῇ. Ἐν πᾶσιν ἤρχισαν νὰ εἰσχωρῶσιν τὰ
τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἔθιμα. Ἡ Κ. Λεβρουν
καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Κ. Βιγαίος, ἐβαλόν ποτε
κατὰ νοῦν νὰ μεταποιήσωσι δεῖπνόν τινα διδόμε-
νον παρ' αὐτῶν, εἰς συμπόσιον Ἑλλητικόν παρὰ
τῇ Ἀσπασίᾳ. Προσεκλήθη ὁ μάγειρος καὶ ἔλαβεν
ὅλγας τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας εἰς τὸ κατασκευάσαι
καρυκεύματα κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον Ἀττικά, (ἡ
Κ. Λεβρουν δὲν ἐτόλμα νὰ προσελάσῃ, ὡς ἡ Κ. Δα-
σιέ, μέχρι τοῦ μέλανος ζωμοῦ τῶν Λακώνων.), Ἡ αἰ-